

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

SPRAWOZDANIE

Z PRZEBIEGU I WYNIKÓW KONSULTACJI DOTYCZĄCYCH
PROGRAMU ROZWOJU ELEKTROENERGETYKI Z
UWZGLĘDNIENIEM ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH W
WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM DO ROKU 2025

Gdańsk, 2010 r.

SPIS TREŚCI

1. KONSULTACJE SPOŁECZNE.....	3
1.1. WSTĘP.....	3
1.2. INFORMACJE O UDZIALE SPOŁECZEŃSTWA	3
1.3. USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	4
1.4. UZASADNIENIE WYBORU PRZYJĘTEGO W DOKUMENCIE SCENARIUSZA <i>ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU</i> W ODNIESIENIU DO ROZPATRYWANYCH ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH.	5
1.5. OPINIE WŁAŚCIWYCH ORGANÓW.....	5
1.6. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE ZGŁASZAJĄCE UWAGI I WNIOSKI W RAMACH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....	6
1.7. ZGŁOSZONE UWAGI I WNIOSKI.	7
1.8. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU.....	10
2. KONSULTACJE Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ PARTNERAMI SPOŁECZNYMI I GOSPODARCZYMI.....	12
2.1. WSTĘP.....	12
2.2. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE ZGŁASZAJĄCE UWAGI I WNIOSKI W RAMACH KONSULTACJI	12
2.3. NAJWAŻNIEJSZE UWAGI I WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI	13
2.4. HARMONOGRAM KONSULTACJI PROWADZONYCH W RAMACH SEMINARIÓW SZKOLENIOWYCH.....	17
2.5. PODSUMOWANIE KONSULTACJI PROWADZONYCH W RAMACH SEMINARIÓW SZKOLENIOWYCH.....	17
3. PODSUMOWANIE.....	18

1. Konsultacje społeczne.

1.1. Wstęp

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w oparciu o zapisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, ze zm.).

Podsumowanie konsultacji społecznych, wykonane zgodnie z art. 42 ust 2 oraz art. 55 ust 3 ww. ustawy, zawiera:

- ✓ informacje o udziale społeczeństwa,
- ✓ uzasadnienie wyboru przyjętego w dokumencie scenariusza zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych;
- ✓ informacje w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:
 - ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
 - opinie właściwych organów,
 - zgłoszone uwagi i wnioski,
 - propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu;

1.2. Informacje o udziale społeczeństwa

Konsultacje miały charakter publiczny oraz były oparte o zasadę jawności, równości i otwartości. Oznacza to, że mogły w nich uczestniczyć wszystkie zainteresowane podmioty instytucjonalne oraz wszyscy obywatele.

Celem konsultacji było uzyskanie możliwie najszerszego spektrum opinii i propozycji na temat zapisów zawartych w projekcie dokumentu pt. „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” (*PRE*) oraz sporządzonej dla niego prognozy oddziaływania na środowisko, od:

- ✓ organów właściwych ds. opiniowania tego rodzaju dokumentów,
- ✓ organów samorządu terytorialnego,
- ✓ społeczeństwa.

Konsultacje społeczne projektu *PRE* oraz prognozy oddziaływania na środowisko trwały w okresie od 8 kwietnia 2010 r. do 29 kwietnia 2010 r. (łącznie 22 dni).

Ogłoszenia o ich przeprowadzeniu zostały opublikowane poprzez:

- ✓ zamieszczenie w prasie o zasięgu regionalnym (dodatek do Gazety Wyborczej z dnia 7 kwietnia 2010),
- ✓ wywieszenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego,
- ✓ zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego pod adresem internetowym: www.wrotapomorza.pl/pl/bip/umwp/zarząd/obwieszczenia/07_04_10_obwieszczenie.

Pod tym samym adresem dostępne były również wszystkie dokumenty w formie elektronicznej związane z procesem konsultacji.

Ponadto dokumenty były wyłożone do wglądu w siedzibie Departamentu Rozwoju Gospodarczego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku przy ul. Rzeźnickiej 58.

Termin składania uwag i wniosków określony został na dzień 29 kwietnia 2010 roku.

1.3. Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko

W prognozie oddziaływania na środowisko sporządzonej dla projektu *PRE* przedstawiono:

- ✓ opis stanu istniejącego zarówno w zakresie jakości środowiska jak i istniejącego systemu energetycznego w województwie pomorskim,
- ✓ ocenę zgodności i spójności głównych celów *PRE* z celami innych strategii, programów i planistycznych dokumentów bazowych, określających podstawy wyjściowe, cele i ramy dla tego dokumentu m.in. Strategii Goeteborskiej, Polityki Ekologicznej Państwa, Polityki Energetycznej Polski do roku 2030, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013, Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego, Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego, Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010 oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013,
- ✓ analizę scenariuszy rozwoju elektroenergetyki w województwie z uzasadnieniem wyboru scenariusza optymalnego,
- ✓ ocenę wpływu zaproponowanych celów i kierunków działań na środowisko województwa,
- ✓ analizę zaniechania realizacji *PRE*,
- ✓ propozycję działań zapobiegających, zmniejszających i kompensujących negatywne oddziaływania na środowisko działań realizowanych w ramach *PRE*.

W wyniku przeprowadzonych analiz stwierdzono, że realizacja celów i działań *PRE*, pomimo ukierunkowania na zrównoważony rozwój gospodarki energetycznej, może wywołać potrzebę zwiększonego korzystania z zasobów i walorów środowiska naturalnego. Aby zniwelować ten negatywny wpływ należy w trakcie realizacji *PRE*, w całym procesie inwestycyjnym stosować działania zapobiegawcze i zmniejszające oddziaływania. Planowany rozwój infrastruktury energetycznej będzie także powodował oddziaływania na obszary Natura 2000, zarówno jako kolizje z obszarami objętymi ochroną (w szczególności dotyczy to linii energetycznych) jak i wpływ pośredni ze względu na lokalizację inwestycji w korytarzach ekologicznych.

Należy pamiętać, że zaniechanie realizacji działań przewidzianych w *PRE* lub ich znaczące opóźnienie skutkować będzie nie tylko utrzymywaniem się problemów związanych z brakiem bezpieczeństwa energetycznego województwa oraz problemów ekologicznych regionu, ale również z pogłębianiem się niektórych z nich. Zaniechanie realizacji *PRE* będzie skutkowało, m.in:

- ✓ brakiem bezpieczeństwa energetycznego województwa w związku z niemożliwością budowy nowych źródeł wytwarzania (w tym energetyki rozproszonej), którą determinować będzie przepustowość istniejących sieci,
- ✓ utrzymywaniem się wysokiej energochłonności i niewystarczającej sprawności źródeł energetycznego spalania paliw.
- ✓ zwiększeniem liczby awarii spowodowanej pogarszającym się stanem technicznym przesyłowych i dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych,
- ✓ trudnościami w dostawach ciepła spowodowanymi koniecznością wyłączenia niektórych bloków energetycznych w elektrociepłowniach nie spełniających zaostrożonych norm emisyjnych,
- ✓ utrzymywaniem się lub nawet zwiększaniem emisji zanieczyszczeń z lokalnych źródeł ciepła, tzw. „niskiej emisji”,
- ✓ brakiem możliwości dotrzymania wymaganego udziału energii ze źródeł odnawialnych w związku z brakiem możliwości przyłączenia nowych źródeł,

1.4. Uzasadnienie wyboru przyjętego w dokumencie scenariusza zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych.

Wyboru zawartego w *PRE* scenariusza zrównoważonego rozwoju dokonano w oparciu następujące kryteria podstawowe:

- ✓ bezpieczeństwo energetyczne,
- ✓ bezpieczeństwo ekologiczne,
- ✓ wzrost efektywności energetycznej,
- ✓ wielkość nakładów inwestycyjnych,

oraz kryteria dodatkowe:

- ✓ wskaźnik poniesionych kosztów na jednostkową produkcję energii elektrycznej w roku 2025;
- ✓ wskaźnik kosztów eksploatacyjnych;
- ✓ wskaźnik udziału procentowego OZE w produkcji energii elektrycznej w woj. pomorskim;
- ✓ wskaźnik udziału procentowego OZE w pokryciu zapotrzebowania woj. pomorskiego na energię elektryczną;
- ✓ wskaźnik udziału procentowego OZE w bilansie finalnym energii elektrycznej w Polsce;
- ✓ ocena dywersyfikacji źródeł energii elektrycznej.

Analizując powyższe kryteria stwierdzono, że optymalnym scenariuszem jest scenariusz *zrównoważonego rozwoju* sektora elektroenergetycznego na terenie województwa pomorskiego. Scenariusz ten gwarantuje wysokie bezpieczeństwo energetyczne i dynamiczny rozwój sektora elektroenergetycznego na Pomorzu - jest scenariuszem, w którym województwo pomorskie z importera energii elektrycznej staje się jej eksporterem. Realizacja tego scenariusza, jest w pewnym sensie kompromisem, który umożliwi rozwój gospodarczy województwa przy równoczesnym, satysfakcjonującym zachowaniu efektu ekologicznego. Również poniesione nakłady inwestycyjne wydają się być racjonalne pod względem uzyskanych efektów. Ponadto, scenariusz *zrównoważonego rozwoju* charakteryzuje się wieloma korzystnymi parametrami techniczno-ekonomicznymi oraz sprzyja wypełnieniu przez Polskę zobowiązań wynikających z dyrektyw UE, dotyczących 15% udziału energii z OZE w krajowym bilansie końcowym tej energii.

Uwzględniając powyższe należy stwierdzić, że realizacja zawartego w *PRE* scenariusza *zrównoważonego rozwoju* sektora elektroenergetycznego na terenie województwa pomorskiego jest konieczna.

1.5. Opinie właściwych organów

Organ opracowujący projekt *PRE* zgodnie z art. 53 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz oceny oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 ze zm.) wystąpił do właściwych organów (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku oraz Pomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku) o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Po uzgodnieniu z właściwymi organami, o których mowa w art. 57 i 58 ww. ustawy:

- Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Gdańsku
(pismo z dnia 8 lutego 2010 r. - znak RDOŚ-22-WOO-7040/11-1/10/MB);
- Pomorskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Gdańsku
(pismo z dnia 24 lutego 2010 r. - znak SE.NS-80/490/29/zp/BK/10),

organ opracowujący projekt aktualizacji *PRE* przystąpił do sporządzenia Prognozy oddziaływania na środowisko.

Zarząd Województwa Pomorskiego pismem z dnia 31 marca 2010 r. znak DRG.PE.0724-18/10 stosownie do art. 54 ust 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku oraz Pomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku o zaopiniowanie projektu *PRE* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Pomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku, pismem SE.NS-80/490/71/AS/10 z dnia 20 kwietnia 2010 roku przedłożone dokumenty zaopiniował bez uwag.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku, pismem nr RDOŚ-22-WOO-7040/27/10/MO/KSZ z dnia 29 kwietnia 2010 r. odmówił wyrażenia opinii z uwagi na:

- wykorzystanie w dokumentacji nie stanowiącego prawa miejscowego, załącznika do Uchwały Nr XXIII/212/08 Rady Miejskiej w Gniewie z dnia 6 sierpnia 2008 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Opalenie,
- niezgodność z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego ze względu na konkretne wskazanie miejscowości Opalenie, jako miejsca pod budowę elektrowni węglowej,
- wybiórczą prezentację uwarunkowań dotyczących lokalizacji jednego rodzaju źródła energii elektrycznej z pominięciem materiałów dla innych konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej,
- brak szczegółowej analizy skutków oddziaływania na środowisko zaproponowanych przedsięwzięć – zarówno dla źródeł energii elektrycznej, jak i trasy przebiegu sieci elektroenergetycznych,
- niespójność planowanego przebiegu linii energetycznych z założeniami zawartymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego uchwalonego przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 26 października 2009 (Uchwała Nr 1004/XXXIX/09),
- niespójność informacji zawartych w projekcie *PRE* na temat inwestycji planowanych przez Elektrociepłownię Wybrzeże S.A. w Gdańsku

Po rozpatrzeniu powyższych uwag, w dniu 21 czerwca 2010 roku, pismem DRG.PE.0724-18/10 Zarząd Województwa Pomorskiego ponownie wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku o zaopiniowanie projektu *PRE* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku, pismem nr RDOŚ-22-WOO-7040/50/10/MCZ/KSZ z dnia 26 lipca 2010 r. zaopiniował w zakresie ochrony środowiska przedłożone dokumenty (projekt *PRE* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko) oraz przedstawił uwagi, które zostały opisane w rozdziale 1.7. *Zgłoszone uwagi i wnioski.*

1.6. Instytucje i organizacje zgłaszające uwagi i wnioski w ramach konsultacji społecznych

W ramach procedury konsultacji społecznych wnioski i uwagi zgłosiły następujące instytucje:

1. Elektrociepłownia Wybrzeże S.A. z siedzibą w Gdańsku, ul. Swojska 9. W piśmie sygn DC/GK/122/2010r przedstawiono cztery uwagi do treści projektu *PRE*, oraz trzy uwagi do treści prognozy oddziaływania na środowisko.
2. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku z siedzibą w Gdańsku, ul. Chmielna 54/57. W piśmie sygn. RDOŚ-22-WOO-7040/50/10/MCZ/KSZ przedstawiono opinię RDOŚ do projektu *PRE* z czterema uwagami.

1.7. Zgłoszone uwagi i wnioski.

1. **Uwaga Elektrociepłownie Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do rozdziału 7 pkt 7.5.3. (str. 90) – propozycja zapisu pierwszego akapitu:

„Grupa EDF/EC Wybrzeże w swojej strategii planuje modernizację elektrociepłowni węglowej w Gdańsku oraz budowę w lokalizacji portu w Gdańsku nowych bloków energetycznych wyposażonych w człony ciepłownicze. EC Port będzie realizowana w etapach i docelowo zastąpi produkcję ciepła z istniejącej EC Gdańsk:

- zakłada się budowę dwóch bloków energetycznych o mocy elektrycznej 800-900 MW każdy wyposażonych w człony ciepłownicze o mocy 500 MWt każdy. Planowany termin oddania I-go bloku do eksploatacji – 2018 rok.

Po wybudowaniu pierwszego bloku energetycznego przejmie on częściowo funkcje ciepłowne EC Gdańsk. W układzie docelowym EC Port posiadać będzie dwa człony ciepłownicze o mocy 500 MWt, po jednym na blok.”

Odpowiedź: Propozycja zapisu została przyjęta.

2. **Uwaga Elektrociepłownie Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do rozdziału 7 pkt 7.5.3. projektu *PRE* (str. 91) podpunkt a) *EC Gdańsk*, trzecia kropka po słowach „... etapu pierwszego” dopisać „w EC Port.” oraz podpunkt b) *EC Gdynia*, propozycja zapisu:

- „ - do 2016 wycofanie z eksploatacji trzech kotłów opalanych olejem opałowym ciężkim i zastąpienie tych jednostek kotłem parowym opalany biomasą współpracującym z istniejącymi blokami ciepłowniczymi,
- budowa do roku 2016 instalacji oczyszczania spalin (de SOx i deNOx) dla jednostek wytwórczych w EC Gdynia”

Odpowiedź: Propozycja zapisu została przyjęta.

3. **Uwaga Elektrociepłownie Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do rozdziału 9 pkt 9.5.1 projektu *PRE* (str. 139) po słowach (...) „oraz inne OZE”, kończących drugi akapit dopisać następny akapit jak niżej:

„W przypadku budowy EC Port przez Grupę EDF/EC Wybrzeże w lokalizacji Portu Północnego w ramach modernizacji i rozbudowy Elektrociepłowni Wybrzeże w Gdańsku, wytwarzanie ciepła dla potrzeb mieszkańców Gdańska i Sopotu przejmą nowe bloki pracujące w technologii kogeneracyjnej. Najstarsze z jednostek wytwórczych w Elektrociepłowni Gdańskiej będą stopniowo likwidowane, a tym samym zwalniane będą atrakcyjne tereny w historycznej części miasta. Uciążliwa produkcja energii elektrycznej i ciepła sukcesywnie przenoszona będzie na tereny przemysłowe. Realizacja wyżej przedstawionego scenariusza wpłynie na poprawę stanu środowiska w Gdańsku.”

Równocześnie propozycja zapisu po pierwszej kropce:

- „- budowa bloków energetycznych o mocy elektrycznej 800 – 900 MW każdy, opalanych węglem w lokalizacji Portu Północnego w Gdańsku w ramach modernizacji i rozbudowy Elektrociepłowni Wybrzeże w Gdańsku – oddanie do eksploatacji I-go bloku w 2018 r.”

Odpowiedź: Propozycja zapisów została przyjęta, jednakże ze względu na konieczność zapewnienia spójności z warstwą analityczną *PRE*, określony zakres mocy elektrycznej bloków energetycznych oraz terminu oddania ich do eksploatacji, został poszerzony.

4. **Uwaga Elektrociepłownie Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do projektu *PRE*: „Każdy zapis EC Wybrzeże pojawiający się w programie prosi się zastąpić zapisem Grupa EDF/EC Wybrzeże”.

Odpowiedź: Uwaga nie została uwzględniona z uwagi na treść zapisu w Krajowym Rejestrze Sądowym, gdzie nazwa podmiotu zarejestrowanego pod numerem 0000017505 została określona jako Elektrociepłownie Wybrzeże Spółka Akcyjna.

5. **Uwaga Elektrociepłowni Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do projektu Prognozy oddziaływania na środowisko – propozycja zapisu trzeciej kropki (str. 66) :

„- budowa bloków energetycznych opalanych węglem w lokalizacji Portu Północnego w ramach modernizacji i rozbudowy Elektrociepłowni Wybrzeże w Gdańsku, o mocy elektrycznej 800-900 MW każdy – oddanie do eksploatacji I-go bloku 2018r.”

Odpowiedź: Analogicznie do odpowiedzi w punkcie 3. Przy korekcie prognozy zmieniono kolejność akapitu i umieszczono go po pierwszej kropce.

6. **Uwaga Elektrociepłowni Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do projektu Prognozy oddziaływania na środowisko – propozycja zapisu trzeciej kropki (str. 67):

„- budowa w lokalizacji Portu Północnego w Gdańsku elektrowni węglowej rzędu 2x900 MW, gdzie każdy blok wyposażony będzie w człon ciepłowniczy.”

Odpowiedź: W rozdziale prognozy pt. *Szanse realizacji strategii energetyki w zakresie elektroenergetyki w województwie pomorskim* (str. 67) usunięto listę sygnalizowanych przez inwestorów projektów, ze względu na to że zostały bardziej szczegółowo opisane w projekcie *PRE*. Zapisy na ten temat zawarte w projekcie *PRE* zostały skorygowane zgodnie z odpowiedziami udzielonymi w punktach 1 oraz 3 niniejszego dokumentu. Uwaga zatem została uwzględniona.

7. **Uwaga Elektrociepłowni Wybrzeże S.A. w Gdańsku** do projektu Prognozy oddziaływania na środowisko: „W akapicie opisującym kryteria dla lokalizacji elektrowni węglowej w porcie, w zdaniu „Wadą jest natomiast...” po słowie „natomiast” skreślić słowo „bardzo”. Planowana elektrownia wyposażona będzie w otwarty układ chłodzenia, a więc jej wpływ na lokalny klimat aerosanitarny będzie znikomy.”

Odpowiedź: Poprawkę uwzględniono.

8. **Uwaga Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku:** „Przedstawiony na stronie 104 projektu dokumentu rysunek 7-6 „Planowany docelowy przebieg sieci przemysłowej na obszarze Województwa Pomorskiego oraz lokalizacja istniejącego i planowanego GPZ” (Źródło PZP Województwa Pomorskiego) nie jest zgodny z opiniowanym i uzgodnionym przez RDOŚ planem zagospodarowania przestrzennego Województwa Pomorskiego (Gdańsk, sierpień 2009 rys.53). Znacząca jest tu zmiana przebiegu linii 400 kV. W opiniowanym przez RDOŚ planie zagospodarowania Województwa Pomorskiego wskazano przebieg linii 400 kV Dargoleza-Sierakowice-Stężycza oraz Żarnowiec-Gdańsk-Leżno. W przedłożonym programie na rys. 7-6 wyrysowany został zmieniony przebieg linii 400 kV tj.: Żarnowiec-Łebno-Stężycza oraz planowany Żarnowiec-Gdańsk-Leżno. Brak jest opiniowanego przez RDOŚ połączenia linii 400 kV z Dargolezą”.

Odpowiedź: „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” jest dokumentem, który ilustruje i analizuje aktualny stan techniczny systemów elektroenergetycznych oraz wskazuje kierunki ich modernizacji i rozwoju, tak aby zapewnione zostało pełne bezpieczeństwo energetyczne woj. pomorskiego. Wskazanie na etapie *PRE* dokładnego przebiegu konkretnej linii elektroenergetycznej nie jest możliwe, ponieważ brak jest zarówno studium wykonalności, jak i projektu technicznego danej inwestycji. Przedsiębiorstwa energetyczne, od których zależy realizacja inwestycji sieciowych, dysponują jedynie planami rozwoju, tj. PSE OPERATOR S.A. dysponuje „Planem działań w zakresie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym”, a ENERGA OPERATOR S.A. „Projektem planu rozwoju na lata 2011-2015”. Uwzględniając powyższe wyjaśnienia oraz fakt zaistniałej rozbieżności pomiędzy wskazanym w Planie Zagospodarowania Przestrzennego WP i uzgadnianym w stosownych dokumentach przebiegiem linii 400 kV Dargoleza-Sierakowice-Stężycza oraz Żarnowiec-Gdańsk-Leżno, usunięto z tekstu *PRE* dotychczasowy rys. 7-6. Nowy rysunek oznaczony, jako rys. 7-6, opracowany został na podstawie danych PSE OPERATOR i ilustruje planowany docelowy przebieg sieci przesyłowej na obszarze Województwa Pomorskiego. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

9. **Uwaga Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku:** „Brak jest dokładnego wskazania w opiniowanym projekcie dokumentu, które z wymienionych linii 110 kV będą modernizowane, a które budowane (str. 105)”.

Odpowiedź: Dokładne dane dotyczące zakresu i terminu modernizacji wskazanych w PRE linii elektroenergetycznych, jak również stosowne dane dotyczące budowy nowych linii elektroenergetycznych przedstawiają inwestorzy, od których zależy realizacja inwestycji sieciowych, w tym przypadku są to praktycznie dwa przedsiębiorstwa energetyczne, tj. PSE OPERATOR S.A. i ENERGA OPERATOR S.A. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

10. **Uwaga Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku:** „Brak w prognozie oddziaływania na środowisko ww. projektu dokumentu analizy i oceny istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektu dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody.

W pkt.2.2. prognozy (str.26) wskazano przede wszystkim istniejące i narastające problemy środowiskowe z zakresu ochrony powietrza, promieniowania elektromagnetycznego, ochrony przed hałasem, jakości wód powierzchniowych. Nie odnosi się jednak do istniejących problemów związanych z obszarami cennymi przyrodniczo, chronionymi zgodnie z ww. ustawą w tym obszarów Natura 2000. Brak jest wskazania problemów związanych z narastającą liczbą farm wiatrowych lokalizowanych często w miejscach stanowiących korytarze migracyjne zwierząt. Taka lokalizacja przyczynia się na przykład do zmniejszenia populacji poszczególnych gatunków ptaków i nietoperzy poprzez wzrost ich śmiertelności. Problemem są również przesyłowe linie energetyczne, które niezabezpieczone, a przechodzące przez kompleksy leśne stanowią barierę dla ptaków powodując często zaplątywanie się ptaków w kablach czy porażenie prądem”.

Odpowiedź: Zagadnienia i uwagi dotyczące szczegółowych analiz środowiskowych, o których mowa powyżej wykonywane są w opracowaniach specjalistycznych - nie są wymagane w zakresie merytorycznym PRE. Zgodnie z zakresem prognozy oddziaływania na środowisko, uzgodnionym przez RDOŚ w piśmie RDOŚ-22-WOO-7040/11-1/10/MB, w prognozie sporządzonej dla projektu PRE zostały przeanalizowane wszystkie zagadnienia określone w art. 51, ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227, ze zm.), i zgodnie z art. 52, ust. 1 ww. ustawy, zagadnienia te zostały omówione stosownie do zawartości i stopnia szczegółowości projektu dokumentu. Brak jest formalnych wskazań do przeprowadzenia, w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu PRE, szczegółowej analizy skutków oddziaływania na środowisko wskazanych w PRE przedsięwzięć. Takie szczegółowe analizy będą wymagane na etapie procedury uzyskiwania przez potencjalnego inwestora decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia. PRE jest dokumentem o charakterze strategicznym, nie prezentuje i nie omawia wystarczająco szczegółowo konkretnych parametrów potencjalnych inwestycji, a jedynie uwzględnia je w szerszym kontekście rozwoju województwa pomorskiego w zakresie elektroenergetyki. Prognoza sporządzona dla tego dokumentu, ocenia potencjalny wpływ rozpatrywanych w dokumencie kierunków rozwoju, dokonując oceny na poziomie strategicznym, a nie na poziomie wykonawczym, jak w przypadku konkretnych inwestycji. Prognoza nie może i nie zastępuje raportu oddziaływania na środowisko, wymaganego w procedurze uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia objętego taką procedurą. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

11. **Uwaga Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku:** „Nieuzasadnione jest również stwierdzenie na stronie 26 prognozy, że praca sektora energetycznego jedynie w sposób pośredni może oddziaływać na obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Wymienione w punkcie 2.2. (str.26) problemy ochrony środowiska związane z pracą sektora energetycznego wskazują, iż oddziaływanie na środowisko nie jest tu jedynie pośrednie (.....)”.

Odpowiedź: Należy zgodzić się z uwagą, że sektor energetyczny wpływa zarówno w sposób pośredni, jak i (w niektórych przypadkach) w sposób bezpośredni na środowisko, w tym na obszary podlegające ochronie. Dlatego też w *PRE* położono szczególny nacisk na „zrównoważony rozwój”, w definicji którego mieści się pojęcie poniesionych w sposób uzasadniony kosztów środowiska - w celu rozwoju zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń. Podkreśla się jednocześnie, że proponowany do realizacji właśnie scenariusz *zrównoważonego rozwoju* akcentuje również rozwój źródeł odnawialnych i bezemisyjnych, przyjaznych środowisku. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

1.8. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Analiza skutków realizacji *PRE* będzie odbywać się co 3 lata i obejmować będzie następujące zagadnienia:

- ✓ długość nowych sieci elektroenergetycznych przesyłowych i dystrybucyjnych, w podziale na wartości znamionowe (kV) [km],
- ✓ długość zmodernizowanych sieci elektromagnetycznych przesyłowych i dystrybucyjnych, w podziale na wartości znamionowe (kV), w tym przebudowanych/wymienionych na linie o wyższych napięciach [km],
- ✓ moc zainstalowana w obiektach wytwarzających energię elektryczną ogółem [kW],
- ✓ moc zainstalowana w nowych obiektach wytwarzających energię elektryczną ogółem [kW],
- ✓ udział mocy pochodzącej ze źródeł odnawialnych, w podziale na rodzaj źródła [%],
- ✓ energochłonność gospodarki - stosunek krajowego i wojewódzkiego zużycia energii brutto do poziomu PKB.

Ocena środowiskowych skutków realizacji postanowień *PRE* powinna być prowadzona z wykorzystaniem istniejących narzędzi statystycznych oraz danych i informacji gromadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska i Krajowego Systemu Inwentaryzacji Emisji, a także informacji przekazywanych przez wytwórców i dystrybutorów energii.

Jako wskaźniki monitorowania skutków realizacji projektu w odniesieniu do zagadnień środowiskowych proponuje się wykorzystać:

- ✓ wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do powietrza z obiektów energetycznego spalania paliw, w tym gazów powodujących efekt cieplarniany [CO₂, CH₄, NO₂, HFCs, PFCs, SF₆] wyrażona równowartością CO₂,
- ✓ łączną wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do powietrza w województwie pomorskim,
- ✓ jakość powietrza miejskiego: wskaźniki uwzględniające stężenie ozonu i pyłu na obszarach miejskich (liczba dni, w których stężenie przekracza normy dla każdej z dwóch wybranych substancji),

Sprawozdania takie powinny być przeprowadzane raz na 3 lata, w roku poprzedzającym kolejną ewentualną aktualizację *PRE*. Pozwoli to na uwzględnienie zmian zachodzących w całym systemie energetycznym i odpowiednie dostosowywanie celów rozwoju sektora w kontekście zrównoważonego rozwoju województwa pomorskiego.

Proponuje się, aby sprawozdania z realizacji celów *PRE* obejmowały następujące kwestie:

- ✓ wielkość zużycia i struktura podaży energii finalnej,
- ✓ wielkość zużycia energii pierwotnej i wskaźniki efektywności zmiany w energię finalną,

- ✓ wielkość podaży energii z sektora OZE w rozbięciu na rodzaj energii i źródła jej pochodzenia,
- ✓ dynamika wzrostu podaży energii z energetyki wiatrowej, jej udział w rynku energii elektrycznej,
- ✓ dynamika wzrostu wykorzystania biomasy (odpadowej i dedykowanej),
- ✓ dynamika wzrostu podaży biopaliw ciekłych i gazowych, ich udział w rynku paliw,
- ✓ rozwój energetyki rozproszonej,
- ✓ zmiany wielkości emisji podstawowych zanieczyszczeń oraz dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych z sektora energetycznego,
- ✓ realizowane i planowane przedsięwzięcia inwestycyjne w sektorze wytwarzania energii (o mocy powyżej 20 MWt),
- ✓ realizowane i planowane przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury przesyłowej,
- ✓ ilość zidentyfikowanych kolizji z obszarami cennymi przyrodniczo,
- ✓ wyniki monitoringu biologicznego i monitoringu lasów mające związek z oddziaływaniem sektora wytwarzania energii.

2. Konsultacje z jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi

2.1. Wstęp

Konsultacje *samorządowe*, którym poddano projekt *PRE* zostały przeprowadzone w oparciu o zapisy ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r Nr 84, poz. 712, ze zm.). Konsultacje te zostały skierowane do jednostek samorządu terytorialnego oraz partnerów społecznych i gospodarczych¹⁾.

Konsultacje *samorządowe* projektu *PRE* trwały w okresie od dnia 15 czerwca 2010 r. do 19 lipca 2010 r. (łącznie 35 dni).

Ogłoszenia o ich przeprowadzeniu zostały opublikowane poprzez:

- ✓ zamieszczenie w prasie o zasięgu regionalnym (Dziennik Bałtycki z dnia 15 czerwca 2010),
- ✓ wywieszenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego,
- ✓ zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego pod adresem internetowym: www.wrotapomorza.pl/pl/bip/umwp/zarząd/obwieszczenia/14_06_10_obwieszczenie.

Pod tym samym adresem dostępne były również wersje elektroniczne wszystkich dokumentów związanych z procesem konsultacji *samorządowych*.

Ponadto dokumenty były wyłożone do wglądu w siedzibie Departamentu Rozwoju Gospodarczego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku przy ul. Rzeźnickiej 58.

Termin wyrażenia opinii upływał z dniem 19 lipca 2010 roku.

Mając na względzie uzyskanie możliwie jak najszerszego spektrum opinii i propozycji odnoszących się do zapisów zawartych w projekcie *PRE*, w ramach konsultacji *samorządowych* przeprowadzono również serię seminariów w wybranych starostwach powiatowych województwa pomorskiego, o których napisano w dalszej części sprawozdania.

2.2. Instytucje i organizacje zgłaszające uwagi i wnioski w ramach konsultacji

Konsultacje projektu *PRE* przeprowadzono zgodnie z wymaganiami art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r Nr 84, poz. 712, ze zm.). Wnioski i uwagi zgłosiły następujące organizacje:

1. Polskie Towarzystwo Energetyki Wiatrowej w Gdańsku, z siedzibą w Gdańsku, ul. Jaškowa Dolina 75. W piśmie PTEW przedstawiono 4 uwagi do projektu *PRE*.
2. Związek Pracodawców FORUM OKRĘTOWE Association of Polish Maritime Industries, z siedzibą w Gdańsku, ul. Uphagena 23. W piśmie sygn. L.dz./162/08/2010 przedstawiono dwie uwagi do *PRE*.

¹⁾ w rozumieniu przepisu art. 5 pkt. 7 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz.U. Nr 84 z 2009 r. poz. 712 z późniejszymi zmianami) partnerzy społeczni i gospodarczy to organizacje pracodawców i organizacje związkowe reprezentatywne w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno – Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm), samorzady zawodowe, izby gospodarcze, organizacje pozarządowe oraz jednostki naukowe w rozumieniu art.2 pkt 9 ustawy z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz.U. z 2008 r. Nr 169, poz. 1049)

3. Przedstawiciel Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polski SARP pani Anna Donsta. Brak uwag na piśmie.
4. Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego; UMWP w Gdańsku, ul. Okopowa 21/27. W piśmie sygn. DRRP.GP.0725-8/10:2 przedstawiono osiem uwag do *PRE*.

2.3. Najważniejsze uwagi i wnioski z przeprowadzonych konsultacji

1. **Uwaga Polskiego Towarzystwa Energetyki Wiatrowej (PTEW):** „W ocenie PTEW przedstawione założenia „Programu rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” odzwierciedlają zasadnicze potrzeby i wyzwania w zakresie modernizacji i rozwoju sektora elektroenergetycznego w naszym regionie, uwzględniając wymogi bezpieczeństwa energetycznego i poprawy efektywności energetycznej przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju”.

Odpowiedź: Faktycznie, takie są podstawowe założenia *PRE*. Należy jednak dodać, że w *PRE* uwzględniono realizację tych założeń przy maksymalnym możliwym udziale OZE.

2. **Uwagi PTEW i Związku Pracodawców FORUM OKRĘTOWE:** „Zastrzeżenia PTEW budzi jednak określony w Scenariuszu IV poziom inwestycji w moce wytwórcze w morskich elektrowniach wiatrowych (offshore) w wysokości jedynie 450-550 MWe. W naszej ocenie jest to wartość bardzo zaniżona zarówno w stosunku do naturalnego potencjału i atrakcyjności inwestycyjnej obszarów morskich, jak i obecnie przygotowywanych zamierzeń inwestycyjnych. Na podstawie analiz przeprowadzonych przez PTEW we współpracy m.in. z Instytutem Morskim w Gdańsku można przyjąć, że pojemność przestrzeni polskich obszarów morskich dogodnych dla lokalizacji energetyki typu offshore pozwala na instalację ok. 5000 MW, z czego niemal połowa odpowiada lokalizacjom na wysokości regionu pomorskiego, położonym w całości poza obszarami objętymi systemem Natura 2000”.

Odpowiedź: Obszar Województwa Pomorskiego od strony morza ogranicza linia brzegowa, dlatego źródła energii energetycznej zlokalizowane na morzu nie powinny być bezpośrednio zaliczane do bilansu energetycznego województwa. Ponieważ praktycznie cała energia elektryczna pozyskana z elektrowni wiatrowych, zlokalizowanych na obszarze morza na wysokości linii brzegowej woj. pomorskiego, będzie doprowadzona do GPZ i sieci elektroenergetycznych, zlokalizowanych na terenie naszego województwa, dlatego też należy uwzględnić znaczącą część tej energii w bilansie woj. pomorskiego – w *PRE* założono, że jest to moc elektryczna na poziomie 450÷550 MW. Jest to szacunek bardzo ostrożny, uwzględniający zarówno bardzo wysoki koszt jednostkowy budowy elektrowni wiatrowych typu „off shore”, jak i fakt braku stosownych procedur legislacyjnych, niewystarczająco rozwiniętej infrastruktury sieci energetycznych oraz brak doświadczenia przy budowie tego typu urządzeń. Zgodnie z opinią ekspertów (np. Frost & Sullivan), przy optymistycznych założeniach, tj. że zostaną wprowadzone zmiany legislacyjne (aktualnie farmy wiatrowe są traktowane jako sztuczne wyspy, które zgodnie z polskim prawem mogą istnieć tylko przez 5 lat) i nastąpi szybki rozwój sieci w woj. pomorskim, to faktyczny rozwój morskich elektrowni wiatrowych może nastąpić za ok. 10 lat. Przyjmuje się natomiast uwagę, że inwestycje te mogą stanowić bardzo ważny „impuls rozwoju dla regionu pomorskiego” (w szczególności mogą one przyczynić się do „rewitalizacji przemysłu stocznioowego”), jak również fakt, że inwestycje te mogą za 8-10 lat rozwijać się bardzo dynamicznie. Dlatego też wprowadzono warunkowy zapis w scenariuszu IV (scenariusz zrównoważonego rozwoju) uwzględniający możliwość zainstalowania do 2025 roku 1200÷1500 MW mocy elektrycznej w elektrowniach wiatrowych „off shore”.

3. **Uwaga Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UM:** „Zgodnie z art. 16 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn.zm.) okres obowiązywania programu rozwoju nie może wykraczać poza ramy

czasowe strategii rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3 ustawy. W przypadku województwa pomorskiego jest to Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego, przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 587/XXXV/05 z dnia 18 lipca 2005 r., z horyzontem czasowym do 2020 r. Dlatego też, aby zapewnić zgodność z wymogami ustawy, należy skrócić horyzont projektu Programu z 2025 r. do 2020 r.”.

Odpowiedź: Dokument pt. „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” opracowany został zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm., art. 4 pkt. 1, art. 15 pkt. 4.2, art. 16, art. 17 pkt. 1 i art. 19a pkt.1), uwzględniając jednocześnie, przyjęty w dniu 23.10.2006 przez Sejmik Województwa Pomorskiego (Uchwała Nr 1098/LII/06), dokument „Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych” wraz z załącznikiem nr 1 do uchwały. Zarówno w uzasadnieniu, jak i w Załączniku nr 1 do ww. uchwały została jasno określona perspektywa czasowa dokumentu, tj. rok 2025. Również w tej sprawie zwrócono się o wyrażenie opinii do Rady Prawnego UMWP. Opinia radcy prawnego, pismem sygn. BRP.AS.0531-186/10 z dnia 30 lipca 2010 r., potwierdza zasadność przyjęcia w projekcie *PRE* roku 2025, jako horyzontu czasowego dla ww. dokumentu.

4. **Uwaga Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UM:** „Problematyka programów rozwoju określona została w art. 17 w/w ustawy. Zgodnie z nią program rozwoju powinien zawierać m.in. *wyniki raportu ewaluacyjnego, cel główny i cele szczegółowe w nawiązaniu do (...) strategii rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3, wraz z określonymi wskaźnikami; sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych, plan finansowy oraz podstawowe założenia systemu realizacji*. Przedłożony do konsultacji projekt Programu rozwoju elektroenergetyki posiada szeroko rozbudowaną część diagnostyczną, obrazującą stan istniejący oraz potencjał systemu elektroenergetycznego w województwie. Brakuje natomiast nawiązania do Strategii rozwoju województwa (przede wszystkim w zakresie powiązania celów Programu z celami Strategii) i propozycji sposobów monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celów (pomijając opis zawarty w rozdziale 11 projektu Programu). Program powinien zawierać również plan finansowy ze wskazaniem podmiotów, które miałyby ponosić koszty realizacji celów określonych w dokumencie oraz podstawowe założenia systemu realizacji”.

Odpowiedź: W ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.) w art. 17 pkt. 1 przedstawiono bardzo ogólnie (ponieważ zapis dotyczy zarówno programu operacyjnego, jak i programu rozwoju) wymagania dotyczące treści, jakie „w szczególności” program (ustawodawca nie określa czy program operacyjny czy rozwoju) powinien określać. Opracowany projekt dokumentu pt. „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” spełnia wszystkie wymagania określone w art. 17 pkt. 1, ale w zakresie sektora elektroenergetycznego woj. pomorskiego, akcentując w szczególności strategiczne cele główne, cele szczegółowe, priorytety oraz kierunki rozwoju woj. pomorskiego w ramach tego sektora. W dokumencie w sposób wyczerpujący przedstawiono zarówno wielkość nakładów finansowych, jakie powinny zostać poniesione na realizację projektowanych zadań, jak i harmonogram finansowy realizacji tych zadań od roku 2010 do 2025 w interwale 5 letnim. Ponieważ Urząd Marszałkowski nie posiada środków oraz umocowania prawnego na realizację tak specjalistycznych zadań, jakimi są wielomiliardowe inwestycje w sektorze elektroenergetycznym, nie ma uzasadnienia przedstawianie źródeł finansowania tych zadań. Oczywiście jest w tym wypadku założenie, że całość zadań inwestycyjnych w sektorze elektroenergetycznym będą realizowały firmy i konsorcja energetyczne z udziałem środków własnych i kredytów komercyjnych - tak, jak to ma miejsce we wszystkich krajach UE. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

5. **Uwaga Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UM:** „Proponujemy usunąć z tekstu projektu Programu rysunek 7-6 zatytułowany Planowany docelowy przebieg sieci przesyłowej na obszarze województwa pomorskiego oraz lokalizacja istniejących i planowanych GPZ (s. 104) z przywołaniem źródła: PZP Województwa Pomorskiego (takiego tytułu nie ma w planie) (...)”.

Odpowiedź: Odpowiedź dotyczącą tej uwagi przedstawiono w punkcie 8. rozdziału 1.7. *Zgłoszone uwagi i wnioski.*

6. **Uwaga Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UM:** „Wyjaśnienia wymaga kwestia zależności pomiędzy projektem Programu a Regionalną strategią energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych, w szczególności czy uchwalenie Programu będzie równoznaczne z uchynieniem Strategii, a w tej sytuacji czy planowane jest sporządzenie podobnego Programu dla zagadnień zaopatrzenia w ciepło (w razie takiej potrzeby). Wyjaśnienie takie powinno znajdować się we wstępie do dokumentu”.

Odpowiedź: Dokument „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” powstał w miejsce, opracowanego przez ekspertów firmy TRACTABEL ENGINEERING S.A. dokumentu pt. „Projekt Aktualizacji Regionalnej Strategii Energetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025 w zakresie elektroenergetyki wraz z prognozą oddziaływania na środowisko” (w skrócie *ARSE*). W sensie merytorycznym *PRE* bazuje na materiale opracowanym w *ARSE*, ale uwzględnia dane wyjściowe i informacje firm energetycznych za rok 2008, a w niektórych przypadkach również dane obejmujące I-III kwartały 2009 r., jak również wprowadza zmiany merytoryczne związane z wymaganiami stawianymi dla tego typu dokumentu – min, modyfikacji poddano scenariusze rozwoju sektora elektroenergetycznego, które uwzględniają podstawowe cele i priorytety, nakłady inwestycyjne, efekty ekologiczne oraz harmonogram realizacji scenariuszy. Przyjęcie do realizacji *PRE* nie może i nie uchyli, przyjętej w roku 2006 Regionalnej Strategii Energetyki (*RSE*), ponieważ ta obejmuje trzy podstawowe sektory, tj. sektor ciepłownictwa, sektor elektroenergetyki i sektor paliw gazowych. Dokument *PRE* stanie się natomiast jednym z instrumentów dla realizacji celów określonych w *RSE* w zakresie sektora elektroenergetycznego. Aktualnie obserwuje się znaczące zmiany w podejściu do podstawowych priorytetów, jak również zadań inwestycyjnych (inwestycje w tzw. gaz łupkowy, terminal CNG, gazociąg w.c. Kolnik-Gdańsk) w sektorze paliw gazowych, co daje podstawę do podjęcia prac nad programem w zakresie sektora paliw gazowych. Natomiast ewentualne opracowanie programu w zakresie ciepłownictwa uzależnione będzie od zakresu zmian, jakie wymusi przyjęcie ustawy o efektywności energetycznej – uwzględniając aktualne dane dotyczące prac termomodernizacyjnych i inwestycji w OZE, można przyjąć, że w tym sektorze *RSE* jest realizowana zgodnie z założeniami.

7. **Uwaga Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UM:** „Rekomendacje umieszczone w rozdziale 11 Programu powinny dotyczyć kierunków działań, oczekiwanych przez Zarząd Województwa Pomorskiego (jako organu sporządzającego program) od jednostek i instytucji niezależnych od organów samorządu województwa. Ponadto należy wskazać, które z organów samorządu województwa oraz w jaki sposób mają podejmować działania określone w punkcie 2 rozdziału. Część z zapisów wykracza poza kompetencje wynikające z obowiązującego prawa i z tego powodu ich realizacja może być niemożliwa”.

Odpowiedź: Rekomendacje przedstawione w *PRE* w rozdziale 11 określają jedynie kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte, aby wspierać realizację lub przynajmniej stwarzać warunki do takiej realizacji, dla części zadań stawianych w *PRE*. Jeżeli zadania te wybiegają poza zakres kompetencji jednostek samorządowych to oczywiście nie będą realizowane. Jednak w takich przypadkach j.s.t. powinny monitorować ww. działania prowadzone w sektorze elektroenergetycznym na ich terenach – szczególnie, że takie zadania w dużej części zakłada projektowana ustawa o efektywności energetycznej. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

8. **Uwaga Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UM:** „Po zapoznaniu się z całością dokumentu stwierdza się, że jego zapisy oraz akcenty rozłożone na określone zagadnienia bardziej odpowiadają problematyce studium prognostycznego rozwoju elektroenergetyki niż programu rozwoju, w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju”.

Odpowiedź: Dokument „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” jest dokumentem z zakresu bardzo wąskiej specjalistycznej dziedziny, jaką jest elektroenergetyka, i w żadnym wypadku nie można porównywać zakresu merytorycznego tego dokumentu (który byłby sensowny) z zakresem typowego programu obejmującego np. zadania społeczno-planistyczne. Zrozumienie tych różnic ma kluczowe znaczenie dla jakości opracowania *PRE* i jego przydatności dla j.s.t.

Aktualnie w Polsce, żaden z UM (poza woj. lubelskim, które opracowało w 2009 roku podobny dokument ale dla wszystkich sektorów energetyki) nie opracował tego typu specjalistycznego dokumentu obejmującego obszar województwa dla jednego sektora. *PRE* praktycznie „przeciera drogę”, stawiając akcent na bezpieczeństwo energetyczne, poprawę efektywności energetycznej i wdrażanie OZE w oparciu o logicznie opracowany zakres merytoryczny. Natomiast przykładem dokumentu, który może być określony, jako „studium prognostycznego rozwoju elektroenergetyki” jest opracowany w roku 2009 przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego dokument pt. „Studium rozwoju systemów energetycznych w Województwie Lubuskim do roku 2025, ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej”, który merytorycznie zawiera:

- Charakterystykę województwa;
- Stan istniejącej infrastruktury energetycznej;
- Stan energetyki odnawialnej na terenie woj.;
- Analiza SWOT;
- Racjonalizacja użytkowania energii i analiza preferencji;
- Prognoza przewidywanych zmian zapotrzebowania na nośniki energii w perspektywie do roku 2025;
- Koncepcja rozwoju zaopatrzenia w energię do roku 2025 – przedstawienie wytycznych;
- Ocena możliwości wykorzystania lokalnych źródeł energii;
- Współpraca transgraniczna;
- Wnioski i zalecenia.

Taki właśnie zakres merytoryczny rzeczywiście odpowiada zakresowi „studium ...”.

Uwzględniając powyższe oraz biorąc pod uwagę opinię ekspertów i środowisk naukowych (PG, IMP, IE) uzyskaną w trakcie prezentacji *PRE* oraz prowadzonych konsultacji, należy uznać że projekt „Programu rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” spełnia wymagania dokumentu programowego, który stanie się instrumentem *RSE* w zakresie sektora elektroenergetycznego. Merytorycznie uwaga ta jest nieuzasadniona.

2.4. Harmonogram konsultacji prowadzonych w ramach seminariów szkoleniowych

W ramach konsultacji projektu *PRE*, przeprowadzono w czterech miejscowościach województwa pomorskiego specjalistyczne seminaria szkoleniowe, na których zaprezentowano podstawowe założenia i wyniki opracowanego *PRE*, jak również poprowadzono dyskusje i konsultacje z przedstawicielami środowisk naukowych, gospodarczych i samorządowych.

Konsultacje odbyły się w następujących miejscowościach:

1. Starostwo Powiatowe w Słupsku, ul. Szarych Szeregów 14. Seminarium odbyło się w dniu 15.06.2010 r. Temat Seminarium: "Energetyka - podstawa rozwoju gospodarczego Województwa Pomorskiego". Uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw i organizacji z gmin powiatu słupskiego.
2. Starostwo Powiatowe w Kwidzynie, ul. Kościuszki 29B. Seminarium odbyło się w dniu 23.06.2010 r. Temat Seminarium: "Inauguracja działalności Powiślańskiej Regionalnej Agencji Zarządzania Energią". Uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw i organizacji z terenu powiatów kwidzyńskiego, sztumskiego, malborskiego i iławieckiego.
3. Starostwo Powiatowe w Chojnicach, ul. 31 Stycznia 56. Seminarium odbyło się w dniu 30.06.2010 r. Temat Seminarium: "Energetyka - podstawa rozwoju gospodarczego Województwa Pomorskiego". Uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw i organizacji z gmin powiatu człuchowskiego i chojnickiego.
4. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego w Gdańsku, ul. Okopowa 21/27. Seminarium odbyło się w dniu 16.07.2010 r. Temat Seminarium: "Scenariusze rozwoju infrastruktury energetycznej Województwa Pomorskiego"; Projekt 7 PR UE „SUSPLAN”. Uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, Instytutu Energetyki Odnawialnej, Politechniki Gdańskiej, eksperci z zagranicy (Norwegia, Austria i Niemcy), przedstawiciele przedsiębiorstw i organizacji z Trójmiasta i powiatu gdańskiego.

2.5. Podsumowanie konsultacji prowadzonych w ramach seminariów szkoleniowych

W ramach seminariów dotyczących aspektów energetycznych w województwie pomorskim, których organizacja lub uczestnictwo przedstawiceli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego wiązało się z przeprowadzonymi konsultacjami *samorządowymi*, zaprezentowano najważniejsze zagadnienia dotyczące projektu „Programu rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025”

Seminaria te przeznaczone były dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i środowisk naukowych oraz organizacji pozarządowych, których działalność związana jest z energetyką. W trakcie seminariów omawiano główne założenia i propozycje ich realizacji zawarte w projekcie *PRE*, ze szczególnym podkreśleniem scenariusza *zrównoważonego rozwoju*.

W seminariach uczestniczyli m.in. przedstawiciele Starostw Powiatowych w Chojnicach, Człuchowie, Gdańsku, Kwidzynie, Malborku, Słupsku i Sztumie oraz miast i gmin województwa pomorskiego (Brusy, Cedry Wielkie, Chojnice, Czersk, Człuchów, Debrzno, Gardeja, Główny, Kobylnica, Koczała, Kwidzyn, Mikołajki Pomorskie, Potęgowo, Prabuty, Sadlinki, Smołdzino, Ryjewo, Stare Pole, Sztum, Ustka).

Celem seminariów, było również uzyskanie informacji na temat zapisów zawartych w projekcie *PRE* w trakcie przewidzianych dyskusji. Pozyskane w ten sposób informacje potwierdziły właściwą merytoryczną zawartość dokumentu. Realizacja celów i kierunków działań zawartych w dokumencie pozwoli na zapewnienie zrównoważonego rozwoju sektora elektroenergetycznego województwa pomorskiego. Z kolei zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu wymaga stworzenia warunków dla realizowania podstawowych celów strategicznych związanych z rozbudową i modernizacją elektroenergetycznych systemów przesyłu i dystrybucji, poprawą efektywności energetycznej oraz rozwojem odnawialnych i konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej.

3. Podsumowanie

Konsultacje społeczne i *samorządowe* projektów dokumentów pt. „Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025” oraz sporządzonej dla niego Prognozy oddziaływania na środowisko zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zgłoszone opinie i propozycje zmian umożliwiły autorom dokumentów doprecyzowanie zapisów zgodnie z oczekiwaniami partnerów społecznych, samorządowych oraz gospodarczych Województwa Pomorskiego.

Sposób realizacji prac nad projektem, prowadzony w atmosferze otwartych dyskusji pozwolił na przygotowanie rzetelnego, akceptowalnego społecznie dokumentu, który trafnie i precyzyjnie odnosi się do wielu kluczowych kwestii występujących w sektorze elektroenergetycznym województwa pomorskiego.